

Р.П. Косодій, канд. екон. наук, доц.,
Є.В. Мішенін, д-р екон. наук, проф.
Сумський національний аграрний університет

ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФІНАНСОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ

В умовах зростаючої конкуренції на фінансових ринках, яка неминуче призводить до зниження маржі, банки вимушені шукати нові альтернативні технології обслуговування, які характеризуються низькими трансакційними витратами та високою доступністю для клієнтів. Одним із таких технологічних каналів, який здатний не лише підвищити ефективність, але і значно розширити масштаб обслуговування, є використання мобільного зв'язку для здійснення фінансових трансакцій. Дана технологія пропонує можливість вести операції на віртуальних банківських рахунках з мінімальною інфраструктурою. Мобільні телефони також можуть використовуватися як POS-пристрої. Використання даних платіжних схем може бути перспективним на ринку, де технологічні канали фінансового обслуговування слабкорозвинені або ж відсутні взагалі. Значне покращення доступу до мобільних телефонів створило можливості для постачання нових фінансових послуг на базі надійних, низьковитратних мобільних мереж.

Експоненційне зростання галузі мобільних комунікацій завдячує потужним ефектам мереж: в міру того, як все більше людей пов'язані з мережею, цінність мобільного телефону для кожної особи зростає, адже можна зателефонувати більшій кількості людей. Подібного ефекту можна чекати і в рамках *m*-трансакцій. Якщо дане явище дійсно буде, то в точці, де ініціюються мережеві ефекти, матиме місце справжній трансформаційний ефект. В Україні покриття операторів мобільного зв'язку охоплює 90 відсотків населених пунктів. Отже, використання мобільного зв'язку може сприяти значному розширенню масштабів фінансового обслуговування та покращенню доступу до фінансових послуг навіть у найбільш віддалених регіонах.

Обслуговування на основі використання мобільного зв'язку ("*m*-transactions") охоплює послуги *m*-банкінгу (відкриття депозитів і управління рахунками), *m*-перекази (розподіл державної допомоги або ж переказів від однієї особи до іншої), а також *m*-платежі (оплата рахунків за товари і послуги). Банк, який здійснює фінансове обслуговування за допомогою мобільного зв'язку, взагалі може позиціонувати себе як віртуальний банк, в якого немає філій. При цьому абоненти послуг мобільного зв'язку будуть використовувати власні телефони для здійснення платежів іншим особам, грошових переказів, оплати комунальних послуг, а також оплати послуг мобільного зв'язку. Маючи рахунок в банку, клієнти також отримують дебетову картку, що дозволяє їм здійснювати покупки, повертати гроші в магазинах та знімати їх у будь-якому банкоматі в країні або за кордоном.

При цьому банку необов'язково встановлювати мінімальні вимоги до залишку та передбачати щомісячний платіж. В даній схемі фінансового

обслуговування може використовуватися цінова модель оплати за фактично надані послуги. При фінансовому обслуговуванні за допомогою мобільного зв'язку для відкриття рахунку в банку потенційний клієнт повинен зустрітися з банківським агентом. Агенти здійснюють усі адміністративні процеси, пов'язані з відкриттям рахунку.

Однією із важливих сторін такої системи фінансового обслуговування є те, що рахунок може використовуватися для грошових переказів у режимі реального часу будь-якому власнику банківського рахунка, а протягом доби – власнику рахунка в будь-якому іншому банку. Для переказу грошей банк може використовувати міжбанківську клірингову систему, що дозволить здійснювати трансакції з будь-яким користувачем мобільного телефону незалежно від їх мобільного оператора або банку.

Одна з конкурентних переваг фінансових послуг за допомогою мобільного телефону – це їх здатність обробляти інформацію з дуже низькими витратами за допомогою SMS, у поєднанні з широкою географічною і соціально-економічною дифузією мобільних послуг. Однак вартість будь-якої банківської послуги пов'язана з рівнем розвитку міжбанківських відносин та клірингових систем, тому для будь-якої схеми фінансового обслуговування за допомогою мобільного зв'язку характер доступу до клірингових систем має велике значення. Вартість послуги для споживачів залежить від вартості та якості доступу до банківських клірингових систем.

Розвиток *m*-банкінгу має й ряд потенційно складних питань: по-перше, здатність власників окремих рахунків депонувати та отримувати гроші надійно і безпечно; по-друге, здатність конвертувати інформацію і фінансові продукти, які базуються на трансакціях в гроші, зокрема виплати заробітної плати.

У традиційному банківському середовищі філія банку – це фокальна точка цієї діяльності, яка підпорядковується багатьом правилам, що забезпечують безпеку і надійність. Ці правила можуть охоплювати не лише фізичні властивості будівлі, але й “м'яку” інфраструктуру, зокрема рівні грошових резервів і процедури з безпеки або критерії, які застосовуються при наборі і підготовці персоналу. У випадку *m*-банкінгу неминучим є компроміс між використанням широкої мережі пов'язаних агентів для надання грошових послуг і традиційною мережею банківських філій та банкоматів, тобто між масштабом та безпекою.